

ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΜΕ

Μέτρα πρόληψης ζημιών από μεγάλα σαρκοφάγα

Καλλιστώ
περιβαλλοντική οργάνωση
για την άγρια ζωή και τη φύση

www.callisto.gr

Το Πρόβλημα των Ζημιών

Στην ελληνική ύπαιθρο, οι άνθρωποι που το επάγγελμά τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τα αγροδασικά οικοσυστήματα, υφίστανται κάποιες φορές ζημιές στην παραγωγή τους από άγρια ζώα. Ιδιαίτερα τα μεγάλα σαρκοφάγα της χώρας μας, αρκούδα και λύκος, αλλά ακόμα και αδέσποτα σκυλιά, είναι πιθανό να αποτελέσουν πονοκέφαλο για κτηνοτρόφους, αγρότες και μελισσοκόμους.

Οι κυριότερες αιτίες και παράγοντες που σχετίζονται με ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο είναι:

- Η μείωση της διαθέσιμης φυσικής λείας (ζαρκάδι, μικρά θηλαστικά κλπ.) σαρκοφάγων ειδών όπως ο λύκος
- Η ακατάλληλη ή πλημμελής φύλαξη ενός κοπαδιού (πχ. απουσία του βοσκού)
- Η ακαταλληλότητα ή ο ανεπαρκής αριθμός σκύλων φύλαξης του κοπαδιού
- Η ελλιπής προστασία των νυχτερινών καταλυμάτων (στάνες) των κοπαδιών και τα ακατάλληλα υλικά ή ο τρόπος κατασκευής των περιφράξεών τους
- Η ελλιπής ή ακατάλληλη περιφραγή των μελισσοκομικών μονάδων
- Ο τύπος του βιοτόπου που επηρεάζει την πιθανότητα ζημιών: Σε δασωμένα βοσκοτόπια ή πυκνούς θαμνώνες είναι δυσκολότερη η επιτήρηση του κοπαδιού

Οι κύριες αιτίες για τις ζημιές στην φυτική παραγωγή είναι:

- Το γεγονός ότι αγροί και οπωρώνες αποτελούν μια εύκολα προσβάσιμη και άφθονη πηγή τροφής για τα άγρια ζώα
- Η μείωση ή εποχική διακύμανση των φυσικών τροφικών διαθέσιμων, που στρέφει κάποια είδη της άγριας πανίδας στις καλλιέργειες

ΛΥΣΗ: ΚΥΡΙΩΣ Η ΠΡΟΛΗΨΗ...

Τόσο οι παραδοσιακές πρακτικές, όσο και η εξέλιξη της τεχνολογίας, προσφέρουν πολλές και διαφορετικές λύσεις για να μειωθεί, ακόμα και να μηδενιστεί, το πρόβλημα των ζημιών μέσω της πρόληψης. Η θανάτωση των άγριων ζώων (είτε για εκδίκηση μετά από κάποια

επίθεση, είτε ως τρόπος αποφυγής ζημιών) δεν αποτελεί λύση καθώς:

- Το πιθανότερο είναι πως στην θέση του ζώου που θα θανατωθεί, άλλα ζώα θα συνεχίσουν να προκαλούν ζημιές. Σε αντίθεση με την θανάτωση, τα μέτρα πρόληψης είναι πραγματικά αποτελεσματικά, καθώς μπορούν να αναστρέψουν την συμπεριφορά των σαρκοφάγων και σε βάθος χρόνου να υπάρχουν πολύ λιγότερες ζημιές
- Η ολέθρια και παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων, είναι πολύ πιθανόν να σκοτώσει και άλλα είδη εκτός από αυτά που αποτελούν το στόχο τους, όπως είδη σπάνιων αρπακτικών πουλιών αλλά και οικόσιτων ζώων (τσοπανόσκυλα, κυνηγόσκυλα, ζώα συντροφιάς)

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα δηλητηριασμένα δολώματα μπορούν να αποτελέσουν κίνδυνο και για την δημόσια υγεία, ενώ η χρήση τους διώκεται ποινικά.

Οι ζημιές από διαφορετικά είδη ζώων απαιτούν ξεχωριστή αντιμετώπιση που θα ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες κάθε κατάστασης. Σε αυτό το φυλλάδιο περιγράφονται τα δύο βασικότερα μέτρα πρόληψης ζημιών από αρκούδα ή λύκο: οι Ηλεκτροφόρες Περιφράξεις και οι Σκύλοι Φύλαξης Κοπαδιών.

Ο συνδυασμός ενός συστήματος καθολικής γεωργικής ασφάλισης με την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων πρόληψης, μπορεί να λειτουργήσει θετικά για την άμβλυνση της σύγκρουσης ανθρώπου και μεγάλων σαρκοφάγων.

...ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ Η ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ!

Το πρόβλημα των ζημιών είναι πολυσύνθετο. Όσο σωστά και αν εφαρμόσουμε τα προληπτικά μέτρα, οι ζημιές δεν θα μηδενιστούν απόλυτα, γιατί σε ένα φυσικό οικοσύστημα ο άνθρωπος δεν θα μπορέσει ποτέ να ελέγξει στο 100% όλους τους παράγοντες. Το πρόβλημα των ζημιών θα λυθεί όταν καταφέρουμε να τις μειώσουμε στον μικρότερο δυνατό αριθμό και, ταυτόχρονα, να ανεχόμαστε αυτές, τις λίγες, που δεν μπορούμε να αποτρέψουμε. Η γενιά των παππούδων μας που το γνώριζε αυτό, κατανοούσε τους κανόνες της φύσης και καταλάβαινε ότι αν εξαφανιστεί ένα είδος θα επέλθει διαταραχή στο οικοσύστημα.

Για να αναδειχθεί στην πράξη η έννοια της συνύπαρξης είναι απαραίτητο οι παραγωγοί να αποζημιώνονται δίκαια για τις ζημιές που υφίστανται.

Οι Έλληνες κτηνοτρόφοι και αγρότες δεν πρέπει να επωμίζονται μόνοι τους το κόστος από τις ζημιές. Η διατήρηση της άγριας ζωής δεν μπορεί να επιτευχθεί σε βάρος του ήδη επιβαρυσμένου αγροτικού εισοδήματος. Το κόστος αυτό πρέπει να μοιράζεται σε όλη την κοινωνία, μέσα από ένα δημόσιο, αποτελεσματικό και δίκαιο σύστημα αγροτικής ασφάλισης.

Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) είναι σήμερα υπεύθυνος για την καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων σε ασφαλισμένους αγρότες, κτηνοτρόφους και μελισσοκόμους που έχουν υποστεί ζημιές από σαρκοφάγα ζώα. Οι αποζημιώσεις δεν αποτρέπουν τις επιθέσεις, αλλά συνεισφέρουν στην αναπλήρωση του χαμένου εισοδήματος, καθιστώντας τις ζημιές πιο ανεκτές.

Οι Ηλεκτροφόρες Περιφράξεις

Η ηλεκτροφόρα περίφραξη χρησιμοποιείται για την προστασία κτηνοτροφικών μονάδων (από λύκο ή αρκούδα), αλλά και μελισσιών ή αγροτικών καλλιεργειών όπως αμπέλια, οπωρώνες, κ.α. (από αρκούδα).

Οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις είναι φράχτες κατασκευασμένοι με ειδικά καλώδια, στερεωμένα σε ξύλινους ή μεταλλικούς πασσάλους. Χρησιμοποιούνται συνήθως 4 ή 5 σειρές σύρματος προκειμένου να φτάσει η περίφραξη τα 120 - 150 εκ. ύψος.

Γιατί να χρησιμοποιήσει κανείς ηλεκτροφόρο περίφραξη;

Τα πλεονεκτήματα συνοψίζονται στα εξής:

- Η σχετικά εύκολη εγκατάστασή τους. Πολλές φορές χρειάζεται λιγότερος χρόνος για την εγκατάσταση μίας ηλεκτροφόρας περίφραξης απ' ό τι χρειάζεται για την εγκατάσταση μιας συμβατικής περίφραξης από ξύλο, λαμαρίνα ή σύρμα
  - Μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε απομακρυσμένες περιοχές, μακριά από δρόμους ή κατοικημένες περιοχές. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την χρήση μοντέλων τα οποία μπορούν να ηλεκτροδοτούνται από ηλιακούς συλλέκτες
  - Είναι κατάλληλες για μεγάλες ή μικρές επιφάνειες, οι οποίες χρειάζεται να μείνουν περιφραγμένες για μεγάλες περιόδους (σταβλισμένα ζώα, μελίσσια)
  - Δίνουν τη δυνατότητα μετακίνησης και επανατοποθέτησης
  - Είναι ενεργειακά αυτόνομες καθώς λειτουργούν με μπαταρίες των 12 Βολτ (αυτοκινήτου), που μπορούν εύκολα να επαναφορτιστούν
  - Κρατούν τα ζώα του κοπαδιού συγκεντρωμένα και έτσι μπορούν να φυλαχθούν καλύτερα
- Η αποτελεσματικότητά τους μπορεί να φτάσει και το 100%, αν τηρούνται οι προδιαγραφές εγκατάστασης και συντήρησης
  - Είναι εντελώς ακίνδυνες για τον άνθρωπο και τα ζώα
  - Έχουν ελάχιστο κόστος συντήρησης
  - Είναι μια συμφέρουσα επένδυση με πολύ καλή σχέση κόστους/αποτελέσματος

Πόσο κοστίζουν οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις;

Το μέσο κόστος μίας ηλεκτροφόρας περίφραξης κυμαίνεται μεταξύ 300€ και 1000€. Η τιμή εξαρτάται κυρίως από τα εξαρτήματα της περίφραξης που θα επιλεγούν (ηλεκτροδότης, ηλιακός συλλέκτης), τον προμηθευτή και λιγότερο από το μήκος της.

Από πού μπορεί κανείς να αγοράσει μία ηλεκτροφόρα περίφραξη;

Ηλεκτροφόρες περιφράξεις μπορούν να αγοραστούν από καταστήματα ή αντιπροσωπείες σε διάφορα μέρη της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καστοριά, Κοζάνη, Τρίκαλα, Φλώρινα, Δράμα κλπ.)

Δυνατότητα επιδότησης της αγοράς ηλεκτροφόρας περίφραξης:

Η επιδότηση αγοράς ηλεκτροφόρας περίφραξης εφαρμόστηκε πρώτη φορά στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 χωρίς όμως την κατάλληλη υποστήριξη και δημοσιότητα, με αποτέλεσμα να έχει περιορισμένη εφαρμογή. Στο νέο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, για την περίοδο 2014-2020, προβλέπεται η συνέχιση της επιδότησης αυτής μέσω της Δράσης 4.4.1 «Προστασία της γεωργοκτηνοτροφικής δραστηριότητας από την Αρκούδα», η εφαρμογή της οποίας αναμένεται να ξεκινήσει το 2019.

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ενημερωθείτε από τους ιστοτόπους του Προγράμματος: www.agrotikianaptixi.gr και του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων: www.minagric.gr

Σημαντικές πληροφορίες αποτελεσματικής χρήσης των ηλεκτροφόρων περιφράξεων:

- Αποφύγετε τις μεγάλες αποστάσεις μεταξύ του χαμηλότερου σύρματος και του εδάφους. Το χαμηλότερο σύρμα θα πρέπει να έχει απόσταση από το έδαφος έως 20-25 εκ.
- Ελέγχετε όσο το δυνατόν συχνότερα τη φόρτιση της μπαταρίας καθώς και την ισχύ του ρεύματος στον φράκτη
- Σταθεροποιήστε την περίφραξη βάζοντας στις γωνίες πασσάλους και αντηρίδες. Ηλεκτροδοτήστε και την είσοδο της περίφραξης και σιγουρευτείτε ότι μένει κλειστή
- Κόψτε τη βλάστηση κάτω και γύρω από την περίφραξη, έτσι ώστε να μην ακουμπάνε κλαδιά και χόρτα στα σύρματα δημιουργώντας βραχυκύκλωμα
- Διατηρείστε την υγρασία του εδάφους που εφάπτεται της γείωσης. Εναλλακτικά, τοποθετήστε πλέγμα στη βάση της Ηλεκτροφόρου Περίφραξης

Οι Σκύλοι Φύλαξης Κοπαδιών

Οι σκύλοι φύλαξης κοπαδιών χρησιμοποιούνται εδώ και αιώνες για την προστασία κτηνοτροφικών ζώων από επιθέσεις μεγάλων σαρκοφάγων σχεδόν σε όλο τον κόσμο.

Ένας καλός σκύλος φύλαξης κοπαδιού είναι αυτός που μένει πάντα με το κοπάδι, τόσο κατά τη διάρκεια της βόσκησης την ημέρα, όσο και όταν τα ζώα μπαίνουν στο μαντρί για το βράδυ. Οι σκύλοι αυτοί αντιλαμβάνονται την προσπάθεια κάποιου άγριου ζώου να προσεγγίσει το κοπάδι.

Η προστατευτική τους συμπεριφορά απέναντι στα κτηνοτροφικά ζώα είναι αποτέλεσμα τόσο της σωστής τους αναπαραγωγής (διατήρηση των χαρακτηριστικών της φυλής), όσο και της συστηματικής τους εκπαίδευσης.

Οι σκύλοι φύλαξης κοπαδιών αντιλαμβάνονται την προσέγγιση των μεγάλων σαρκοφάγων στο κοπάδι και γαυγίζοντας ειδοποιούν τον βοσκό. Ορισμένες φορές οι σκύλοι φύλαξης κοπαδιών μάχονται σώμα με σώμα με τα μεγάλα σαρκοφάγα, ενώ και μόνο η παρουσία τους μπορεί να κρατήσει τους θηρευτές μακριά από το κοπάδι, χωρίς να χρειαστεί απαραίτητα να έρθουν σε άμεση επαφή μαζί τους.

Ποιο είναι το μυστικό για να αποκτήσετε έναν καλό σκύλο φύλαξης κοπαδιών;

Δύο πολύ σημαντικοί παράγοντες:

- Διαλέξτε έναν σκύλο κατάλληλης φυλής (ράτσα) από γεννήτορες με την βέλτιστη συμπεριφορά στην φύλαξη κοπαδιών
- Αναθρέψτε τον σωστά. Συμβουλευτείτε το σχετικό εγχειρίδιο που υπάρχει στον ιστότοπο της Καλλιστώς: www.callisto.gr

Διαλέγοντας έναν σκύλο από κατάλληλη φυλή, υπάρχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να έχει τη σωστή συμπεριφορά και να είναι αποτελεσματικός φύλακας για το κοπάδι. Ο σκύλος θα αποκτήσει το απαραίτητο δέσιμο με τα ζώα του κοπαδιού και θα τα προστατεύει, αφού πια θα τα θεωρεί οικογένειά του. Η σωστή εκπαίδευση, διατροφή και κτηνιατρική περίθαλψη του σκύλου απαιτεί χρόνο και αφοσίωση, μέχρι αυτός να είναι έτοιμος να υπερασπιστεί το κοπάδι μόνος του, παρόλο που η συμπεριφορά από σκύλο σε σκύλο μπορεί να διαφέρει και κάποιοι σκύλοι να αποδειχθούν καλύτεροι από άλλους.

Πώς να αποκτήσετε έναν σκύλο φύλαξης κοπαδιού;

Πέραν των άλλων τρόπων απόκτησης σκύλων (εκτροφείς, έμποροι κ.λπ.), η «Καλλιστώ», σε συνεργασία με αρκετούς κτηνοτρόφους, έχει δημιουργήσει ένα Δίκτυο Ανταλλαγών και Δωρεών καλών Σκύλων Φύλαξης Κοπαδιών, το οποίο παρέχει σκυλιά σε όσους τα έχουν άμεση ανάγκη και τηρούν κάποιους

σημαντικούς κανόνες (μέριμνα για την σωστή εκπαίδευση, σίτιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη του σκύλου κ.λπ.). Το Δίκτυο αυτό δεν επιδιώκει να υποκαταστήσει τις σχέσεις συνεργασίας που υπάρχουν ήδη μεταξύ των κτηνοτρόφων μιας περιοχής, αλλά να τις ενισχύσει και να μεταφέρει το παράδειγμά τους και σε άλλες περιοχές.

Δυνατότητα επιδότησης της αγοράς

Δυστυχώς, προς το παρόν, η ενίσχυση αγοράς και συντήρησης Ελληνικών Ποιμενικών Σκύλων για την προστασία του ζωικού κεφαλαίου από τα μεγάλα σαρκοφάγα δεν περιλαμβάνεται στα επιδοτούμενα μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης στην Ελλάδα, παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβάλει και εξακολουθούν να καταβάλλουν περιβαλλοντικές οργανώσεις και άλλοι φορείς. Για να κινηθούν οι σχετικές

διαδικασίες πρέπει πρώτα να δρομολογηθεί και να ολοκληρωθεί η διαδικασία επίσημης αναγνώρισης και πιστοποίησης των ποιμενικών φυλών.

Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία επίσημης αναγνώρισης των ποιμενικών φυλών, ανοίγει ο δρόμος για την επιδότηση της αγοράς και της συντήρησης Σκύλων Φύλαξης Κοπαδιών είτε μέσω του ΕΛΓΑ είτε μέσω άλλων εργαλείων όπως το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Πώς να αναθρέψετε έναν σκύλο φύλαξης κοπαδιού;

Είναι πολύ σημαντικό το κουτάβι να ζει μαζί με το κοπάδι (από τη φάση του απογαλακτισμού-περίπου σε ηλικία 2 μηνών) και να μένει πάντα μαζί με τα ζώα, αποφεύγοντας την επαφή με τους ανθρώπους (ιδιαίτερα με τα παιδιά) ή με άλλους σκύλους.

Η πρώτη περίοδος κοινωνικοποίησης είναι πολύ σημαντική για το δέσιμο μεταξύ του σκύλου και του κοπαδιού και απαραίτητη για να διασφαλίσουμε ότι ο σκύλος θα μένει πάντα μαζί με το κοπάδι στα βοσκοτόπια και θα υπερασπίζεται τα ζώα σε περίπτωση επίθεσης από κάποιον θηρευτή. Καθοριστικής σημασίας για την εκπαίδευση των σκύλων είναι οι πρώτες φορές που η μητέρα θα δείξει στα κουτάβια πώς να συνοδεύουν το κοπάδι στο βουνό. Ο βοσκός έχει επίσης πολύ σημαντικό ρόλο καθώς είναι ουσιαστικά ο αρχηγός της αγέλης των σκυλιών που φυλάνε το κοπάδι. Τέλος, προσοχή πρέπει να δοθεί και στις σχέσεις που θα αναπτυχθούν μεταξύ

των κουταβιών και των υπόλοιπων σκύλων του κοπαδιού. Μετά την πρώτη περίοδο κοινωνικοποίησης, η οποία δεν πρέπει να ξεπερνάει σε χρόνο τις 15 ημέρες, το κουτάβι μπορεί να ξεκινήσει να ακολουθεί το κοπάδι στα βοσκοτόπια. Παρ' όλα αυτά, ο σκύλος δε θα πρέπει να εκτίθεται σε περιοχές όπου είναι πιθανό να δεχτεί επίθεση από μεγάλους θηρευτές, πριν φτάσει στην ηλικία της φυσικής του ωριμότητας (τουλάχιστον 8 μήνες), γιατί μόνο μετά από αυτή την ηλικία είναι ικανός να υπερασπιστεί τον εαυτό του και το κοπάδι.

Για πιο αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την προμήθεια, την εκπαίδευση, την διατροφή και την κτηνιατρική περίθαλψη ενός ποιμενικού σκύλου, καθώς και για απαντήσεις σε απορίες επί αυτών των ζητημάτων, μπορείτε να ανατρέξετε στον ιστότοπο της Καλλιστώς: www.callisto.gr

Καλλιστώ

Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση

Μητροπόλεως 123
54621 - Θεσσαλονίκη
Τ 2310 252530
E info@callisto.gr

Φωτογραφίες:

Γιαννακόπουλος Αλέξης, Μερτζάνης Γιώργος, Τζιόβας
Κώστας, Τράγος Θάνος, Τσοκανά Κωνσταντίνα, Ψαραλέξη
Μαρία

Επιμέλεια κειμένου:

Θεοδωρίδης Γιώργος, Μπουσιάκη Ηλιάννα, Τράγος Θάνος

Ακολουθήστε μας:

 @callisto.gr

 @callisto_society

 @callisto_ngo

 callisto.gr

Το Πρόγραμμα «ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΜΕ
- Βελτίωση όρων συνύπαρξης
του ανθρώπου με τα μεγάλα
σαρκοφάγα και ενθάρρυνση
ενεργούς συμμετοχής πολιτών στις
προσπάθειες διατήρησής τους»
χρηματοδοτείται από το Πράσινο
Ταμείο.

